

Prof. Dr. Josef Opatrný
Středisko ibero-amerických studií
FF UK

Posudek rigorózní práce

Lukáš Levák, Britská diplomacie a emancipace regionu Río de la Plata , 1806 – 1828, 162 str.
rkp.

Lukáš Levák analyzuje ve své rigorózní práci podíl britské diplomacie na emancipaci bývalých španělských kolonií v laplatském regionu, především pak na vytvoření nezávislého státu Uruguay. Zajímá se o tuto problematiku už delší dobu a je pak pouze otázkou náhody, že předkládá studii jako rigorózní práci právě v roce, kdy celá Latinská Amerika slaví dvoustleté výročí nezávislosti.

Hned v úvodu svého textu, který je sice přímo klasickým příkladem studie diplomatické historie, nicméně však s jistými exkurzy do hospodářských a politických dějin, připomíná, že situace laplatského regionu byla v kontextu hnutí za svržení španělské (a v případě Brazílie portugalské) koloniální nadvlády specifická. Třebaže měla Británie přinejmenším od druhé poloviny osmnáctého století svoje obchodní zájmy prakticky ve všech koloniích Španělska a Portugalska na americkém kontinentě (srov. k tomu např. přesvědčivé studie Johna Fishera, který se zabývá britským obchodem, převážně podloudným, v místokrálovství Peru), byla to oblast Laplaty, jež měla pro Británii mimořádný význam. Na rozdíl od dalších částí koloniálních říší pyrenejských mocností, kde hledali britští obchodníci zejména odbytiště pro výrobky manufaktur a továren na britských ostrovech popř. zboží, které získávali pro koloniální trh jinde (otroci), dováželi z Buenos Aires a Montevidea komoditu, na níž bylo téměř životně závislé britské hospodářství v období první průmyslové revoluce. Export kůží z Laplaty, především export do Británie, vzrostl během necelého čtvrt století mezi sedmdesátými a devadesátými lety osmnáctého století sedmkrát a byly to právě tyto kůže, které sloužily k výrobě řemenů pro přenášení síly parních strojů na stroje výrobní. Není proto náhodou, že britské jednotky obsadily už v roce 1806 Buenos Aires a přestože byly brzy donuceny přístav opustit, Španělé už nedokázali předchozí stav obnovit a přímý britsko-laplatský obchod probíhal nerušeně navzdory formálně přetrvávajícímu monopolu španělských obchodních domů.

Levák se tedy v úvodních kapitolách práce zabývá hlavními rysy ekonomiky regionu v koloniální době, v níž hledá kořeny vazeb mezi touto částí kontinentu a Británií. V této části práce postihuje v hutné zkratce nejdůležitější otázky, aby pak věnoval pozornost

portugalsko-španělskému soupeření v regionu. Spornou oblastí zde byla pozdější Uruguay lákající brazilské dobytkáře. Ti tady hledali nové pastviny pro svá stáda dobytka. Na rozdíl od španělských statkářů nespatovali ovšem portugalsko-brazilští chovatelé ve stádech především kůže pro světový trh, ale maso pro rychle rostoucí populaci otroků na třetinových plantážích kolonie. Španělsko-portugalské soupeření, jemuž věnuje Levák zejména pátou a sedmou kapitolou práce, tak předcházelo argentinsko-brazilskému střetnutí, jemuž musela Británie věnovat v druhé polovině dvacátých let rostoucí pozornost zejména proto, že se do otevřeného konfliktu dostali dva největší obchodní partneři Británie v jižní Americe.

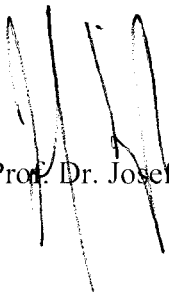
Kapitoly, v nichž Levák s využitím publikovaných dokumentů především britské provenience analyzuje britskou diplomacii vůči Brazílii a Spojeným provinciím pak tvoří těžiště rigorózní práce. V deváté a desáté kapitole (předchází jim zase velmi dobře napsaná a o vydané dokumenty opřená kapitola věnovaná britské diplomacii vůči hnutím usilujícím v regionu o dosažení nezávislosti, stejně jako britské politice vůči Madridu v této době) podtrhuje autor narůstající nespokojenost Londýna s vývojem argentinsko-brazilského konfliktu, která vedla nakonec britskou diplomacii k rozhodnutí podpořit myšlenku nezávislosti sporného území. Levák pak shrnul výsledek svého studia v této otázce do dvou bodů: 1) politická emancipace Uruguaye byla, jak autor píše doslova, „klíčem k odstranění napětí a sporných třecích ploch“ (str. 152) a 2) „Britská diplomacie sehrála v emancipačním procesu uruguayské provincie bezesporu důležitou roli“ (tamt.). Přitom velmi racionálně varuje před soudem, který se občas objevuje v literatuře kritické vůči britské politice v Latinské Americe a spatřuje v britských zájmech hlavní příčinu vzniku nezávislé Uruguaye. Odkazuje na vnitřní kořeny emancipačního procesu v regionu hrající v procesu získávání nezávislosti přirozeně také velkou roli.

V závěru svého posudku pak musím s politováním konstatovat, že do jinak kultivovaného Levákova textu proniklo několik výrazů pokleslého žurnalismu. Autor tak např. uvádí, že „prací syntetického a monografického charakteru věnujících výše nastiněným tématům existuje proto bezpočet“ (str. 9). Samozřejmě přitom ví, že by se takové práce spočítat daly, stejně jako by se dal navzdory jeho obdobnému tvrzení ze strany 11 (srov. „Z bezpočtu biografii jeho přední ho představitele ...“) zjistit i počet životopisů José Gervasia Artigase. Jinde pak volí slova přitahující v daném kontextu pozornost svojí neotřelostí. V závěru velmi pěkně napsané a dobře koncipované bibliografické poznámky tak píše: „Paradoxním nedostatkem obou edic je absence kompletního otisku prozatímní mírové smlouvy.“ (str. 13) Proč nepoužil místo neobvyklého „otisku“ neutrálního výrazu „textu“ není jasné. Jako

nepravděpodobnější se mi jeví vysvětlení, že při kvalitách práce vědomě nabízí oponentům prostor k vyjádření alespoň nějaké kritické připomínky.

Práce je jinak skutečně mimořádná, ve svých hlavních částech založená na vydaném archivním materiálu a přiměřeně kritická ke stávající literatuře. Splňuje všechny požadavky, které jsou na text tohoto druhu kladeny, její obhajobu jednoznačně doporučuji a vůbec nepochybuji, že bude úspěšně obhájena.

V Praze, 17. listopadu 2010.

Prof. Dr. Josef Opatrný